

Warszawa, 30 marca 2009 r.

Badania nad poziomem i strukturą
zmodyfikowanego minimum egzystencji
w 2008 r.

Minimum egzystencji (zwane także *minimum biologicznym*) jest normatywnym modelem zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na bardzo niskim poziomie. Koszyk minimum biologicznego wyznacza praktycznie najniższy standard życia – chodzi wyznaczenie poziomu zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje *biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka* (por. Deniszczuk, Sajkiewicz 1997).

W koszyku minimum egzystencji – w odróżnieniu od minimum socjalnego – uwzględnia się jedynie wydatki na towary i usługi umożliwiające jedynie tzw. „przeżycie”. Grupami potrzeb o największym znaczeniu są wyżywienie oraz potrzeby mieszkaniowe. Potrzeba utrzymania więzi ze społeczeństwem – bardzo istotna w modelu minimum socjalnego – nie jest uwzględniona w kategorii minimum egzystencji. Grupy potrzeb takie jak rekreacja, transport i łączność czy uczestnictwo w kulturze, nie są w niej uwzględniane. W konsekwencji, minimum egzystencji uznaje się za *dolną granicę obszaru ubóstwa* (Deniszczuk, Kurowski, Styrz 2007, 18).

W niniejszej informacji przedstawiamy wartość **zmodyfikowanego minimum egzystencji** według średniorocznych cen w 2008 r. Średnioroczną wartość zmodyfikowanych koszyków minimum egzystencji uzyskano na podstawie notowań cen przeciętnych udostępnionych przez GUS. Konieczne okazały się także techniczne korekty zawartości koszyka, wynikające z corocznie dokonywanych w GUS zmian niektórych reprezentant.

Szacunki za 2008 r. w przekroju badanych gospodarstw domowych przedstawia poniższa Tabela 1. Dla samotnej osoby dorosłej w wieku produkcyjnym było to **413,20 zł**, dla emeryta – **389,50 zł**. Dla małżeństwa z trójką dzieci na utrzymaniu, oszacowana wartość koszyka wyniosła **1 804,70 zł**. (czyli 360,90 zł na osobę).

Tabela 1. Wartość zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2008 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	169,6	339,1	488,3	541,7	690,9	893,5	145,1	290,3
Mieszkanie	194,3	262,3	368,8	368,8	477,7	585,5	194,3	262,3
Edukacja	0,0	0,0	2,8	38,8	41,6	80,3	0,0	0,0
Odzież i obuwie	11,4	22,7	38,7	40,4	56,3	74,0	11,4	22,7
Ochrona zdrowia	7,5	12,5	26,6	20,8	34,2	42,3	11,1	19,8
Higiena osobista	10,8	21,0	26,1	29,4	34,5	43,1	9,0	17,6
Pozostałe wydatki	19,7	32,9	47,6	52,0	66,8	85,9	18,5	30,6
Razem ME	413,2	690,5	998,8	1091,8	1402,0	1804,7	389,5	643,2
ME na 1 osobę	413,2	345,3	332,9	363,9	350,5	360,9	389,5	321,6

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tabelicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Dynamika koszyka minimum egzystencji jest zwykle zbieżna z tendencjami ogólnego wskaźnika inflacji, choć nigdy tożsama z jego poziomem. W drugiej połowie lat 90. wzrost wartości minimum egzystencji był wyraźnie wyższy od wskaźnika inflacji. W 1998 r. różnica między tempem wzrostu minimum a inflacją sięgała aż 7 punktów proc., co oznaczało sporą zwyżkę realnej wartości koszyka.

W latach 2000 – 2003 dystans między poziomem inflacji oraz tempem wzrostu koszyka był niewielki, podczas gdy dynamika obu tych kategorii spadała. W latach 2004 – 2006 dynamika minimum egzystencji i inflacji ponownie rosły. Dynamika zmodyfikowanego minimum w 2007 r. była nieco wyższa od wskaźnika inflacji. Koszyk dla rodziny z dwójką dzieci wzrósł o 4,2 punkty proc.; w tym czasie wskaźnik CPI wyniósł 2,5 punktu. W 2008 r., gdy sam wskaźnik inflacji był wyższy (4,2 punktu), dynamika zmodyfikowanego minimum egzystencji wyniosła 5,1 punktu proc.

O ile w 2007 r. na zwyżkę minimum egzystencji przyczyniły się przede wszystkim wyższe ceny żywności, o tyle w 2008 r. głównym czynnikiem zwyżki były wyższe koszty eksploatacji mieszkań. Jedną z przyczyn tego zjawiska były dokonane korekty w koszyku mieszkaniowym, biorąc pod uwagę aktualne tendencje w zasobach mieszkań zajmowanych przez ubogie gospodarstwa domowe. Przy obserwowanym w 2008 r. wzroście cen w zakresie usług eksploatacji mieszkań – w tym okresie ogólny wskaźnik inflacji wyniósł aż 9,1 punktu proc. – wartość koszyka mieszkaniowego wzrosła najbardziej w gospodarstwach osób samotnych (o 11,8 punktu).

Koszyk żywnościowy minimum egzystencji rósł znacznie łagodniej, niż wskaźnik CPI dla tej grupy – zakładamy konsekwentnie, że gospodarstwa niskodochodowe oszczędzają i wykorzystują promocje w dużych sklepach (por. Mazurkiewicz P., Drewnowska B. 2009).

Strukturę zmodyfikowanego minimum egzystencji przedstawia Tabela 2.

Tablica 2. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2008 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	41,0	49,1	48,9	49,6	49,3	49,5	37,3	45,1
Mieszkanie	47,0	38,0	36,9	33,8	34,1	32,4	49,9	40,8
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,5	3,0	4,5	0,0	0,0
Odzież i obuwie	2,7	3,3	3,9	3,7	4,0	4,1	2,9	3,5
Ochrona zdrowia	1,8	1,8	2,7	1,9	2,4	2,3	2,8	3,1
Higiena osobista	2,6	3,0	2,6	2,7	2,5	2,4	2,3	2,7
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura

Biały A., Kruk M. (2009), *Odświeżona lista GUS*, Rzeczpospolita, 30.03.2009, B7.

Biuro Studiów i Ekspertyz (2003), *Kategorie i instrumenty interwencji państwa w sytuacji ubóstwa. Czym jest minimum socjalne?*, pod red. M. Dziubińskiej-Michalewicz i Andrzeja Chodyry, Konferencje i Semina, 1 (45) 03, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, luty, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).

Deniszczuk, Kurowski, Styrz (2006), *Modyfikacja koszyków towarów i usług minimum socjalnego i minimum egzystencji*, Polityka Społeczna 11 – 12, IPiSS, Warszawa.

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrz M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2008): *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (luty), GUS, Warszawa.

GUS (2007): *Sytuacja gospodarstw domowych w 2006 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl

GUS (2006): *Zasięg ubóstwa materialnego w 2005 r.*, GUS, Informacja sygnałna, lipiec, Warszawa.

GUS (2005), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2004 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl

Kurowski P. (2001), *Rola kategorii minimum socjalnego i minimum egzystencji w kształtowaniu kategorii dochodowych*, Polityka Społeczna, nr 5 – 6.

Kurowski P. (2003), *Koszyki minimum socjalnego i minimum egzystencji – dotychczasowe podejście* w: Biuro Studiów i Ekspertyz 2003.

Mazurkiewicz P., Drewnowska B. (2009), *Koszyk „Rz”: ceny spadają*, Rzeczpospolita, 30.03.2009, B1.